

SABAHATTİN ALİ VE KADINLIK DURUMU*

Rahime SARIÇELİK**

SABAHATTİN ALİ ET LA CONDITION FÉMININE

Sabahattin Ali est l'une des figures les plus importantes de la littérature de la période républicaine. Malgré sa courte vie, il fut un écrivain fécond. Il a publié des nouvelles et des romans d'inspiration populaire qui lui ont valu une notoriété grandissante auprès du grand public. Se faisant l'interprète de l'âme populaire, il s'attache à dépeindre avec un sens aigu de l'observation et dans un style dépouillé aussi bien les couches moyennes, notamment les conditions précaires des ouvriers et des paysans que les couches relativement aisées des notables provinciaux, des bourgeois à travers une analyse objective des personnages, des mœurs et des institutions sociales et politiques de son époque. D'après lui la littérature doit rendre compte des réalités du pays et de la vie de tous les jours, puiser ses sujets et ses thèmes dans l'observation du monde contemporain tout en s'inspirant de faits quotidiens et dénoncer les abus sociaux et politiques, notamment ceux commis contre les femmes. Sabahattin Ali trouve déplorable la condition féminine en Anatolie où règne depuis des siècles le poids contraignant des traditions féodales. C'est pour cette raison que presque la moitié de ses nouvelles et trois de ses romans contiennent des observations minutieuses et des critiques virulentes face aux pratiques avilissantes dirigées contre les femmes pauvres et opprimées. Le fait qu'il ne cesse de dénoncer dans ses œuvres *le harcèlement, le viol, la discrimination sexuelle et le double standard sexuel* nous montre à quel point il est sensible à la question du genre. Évoquant très souvent l'importance de l'éducation des femmes qui est à ses yeux l'unique moyen pour les émanciper sur tous les plans, Sabahattin Ali défend « les droits de l'homme » des femmes et invite les lecteurs à s'interroger sur la condition et la dignité de la femme victime des préjugés, des codes moraux qui lui imposent une soumission sans condition ni réserve.

Mots-clés: *Sabahattin Ali, période républicaine, sexe, homme, femme, discrimination de genre, désir sexuel, double standard sexuel*

SABAHATTİN ALİ AND THE FEMINITY

Sabahattin Ali is one of the most important figures in the literature of the Republican Era. Despite his short life, he created many valuable works. We can also consider the literary works of the writer as political and social documents about the period in which he lived. However, we find that his writings in the last years of his life contain more criticism regarding his period than his novels and short stories. So, while dealing with the works of Sabahattin Ali, we also delve into the social, political, and societal events of the period in which he lived. As we will mention in the introduction of our article, it will be very difficult to approach or to try to understand Sabahattin Ali by separating him from the social events of his time. In addition, according to him, literature must serve society. He believes that it is impossible to remain indifferent to the problems of the people because the aim of literature should be to enlighten the people. In addition to the plain language and literary genius he uses in his works, we believe that his knowledge of social events has made Sabahattin Ali a widely read writer. He has dealt a lot with the situation of femininity and masculinity, which he considers a social problem, especially in his novels and short stories. Its purpose was to show the situation of the Anatolian woman. It is for this reason that half of his

* Geliş tarihi: 04.01.2021 – 15.02.2022

**2020'de Strasbourg Üniversitesi'nden Türk Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat alanında doktor unvanı aldı, saricelikrahime@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7985-605X

short stories and three of his novels contain interesting observations about women. Constantly seeing concepts such as *harassment*, *rape*, *sex discrimination* and *the double sex standard* in her works made us think about the question of gender in Sabahattin Ali. Finally, the lecture given to the home of the people in Konya in 1932 caught our attention and became the subject of our study. As we know, even as we enter 2021, we wake up every morning and see new feminicides. So much so that it does not matter which country we live in. However, there is only one observation: the world continues to maintain male hegemony with all its might, and women suffer the most from this process. We can easily say that the political perspective that countries acquire affects positively or negatively the position of women in society. We therefore tried to understand the situation of women which is the deep question today by comparing it a little with the period of Sabahattin Ali. The lines of the author's speech have led us to the conclusion that the problem of femininity must be questioned with many factors.

Keywords: *Sabahattin Ali, republican period, sex, man, woman, gender discrimination, sexual desire, double sexual standard.*

Giriş

Cumhuriyet edebiyatında şiirleriyle öne çıkan 1907 doğumlu yazar Sabahattin Ali daha sonraları öykü ve romanları ile tanınacaktır. Politik görüşleri ile sık sık yaşadığı dönemde de dikkat çeken yazar birçok toplumsal, siyasi ve edebi konuda fikir öne süren yazılar kaleme alacaktır. Zira yazara göre edebiyatın bir amacı olmalıdır. Bu nedendir ki edebi dehasını halktan yana kullanmış, halkını bilinçlendirmeyi ilke edinmiştir. Nitekim ülkede toplumsal, siyasi anlamda ezilen bir halk vardır. Bu düşünce etrafında halkın sorunlarını dile getirdiği eleştirel yazılarını daha çok gazetecilik yaptığı son yıllarında yazmıştır. Bilindiği gibi 1930'lu ve 1940'lı yıllar Türkiye politikası fazlaca hareketlidir. Böylelikle Cumhuriyet'in ilk yıllarına şahit olan yazar kendini bu siyaset meydanında buluvermiştir. Hayatı, diğer çağdaşları gibi savaşlara ve yoksulluklara şahit olarak geçmiştir. Yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'ni ve sorunlarını eserlerinde çok açık bir halde görme nedenimiz de bundandır. Öyle ki yazarın eserlerini iyi anlayabilmek için döneminin siyasi ve toplumsal durumunu da irdelemek gerekmektedir. Nihayetinde yazar toplumsal gerçekçi uslubu ile neredeyse birçok yazısı yüzünden sıkıntılı durumlar yaşamıştır.

Sabahattin Ali yazı eylemini ve mücadelesini sürdürürken Almanca öğretmenliği de yapmıştır. Bu sayede 1928'de Almanya'ya hükümet tarafından gönderilmiş ve orada iki yıl geçirmiştir. Almanya'da geçirdiği iki yıl yazarı fikirce çok değiştirip zenginleştirmiştir. Ancak yazarın dönüşünden bir yıl sonra Türkiye'de Tek Parti hükümeti *Matbuat Kanunu* ile yazarlar üzerinde sıkı bir baskı uygulamıştır.¹ Böyle bir ortamda Almanya'dan sonra tayini ilk olarak Aydın'a çıkmış, burada tutuklanmış, sonrasında Konya'ya atanmış, Konya'da Atatürk'e hakaret iddası ile 1932 yılı sonunda Konya hapishanesine gönderilmiştir.

Döneminin siyasal ortamında fazlaca hırpalanmasına rağmen yazar toplumsal sorunlara dair yazmaya devam etmiştir. Halkın neredeyse tüm çaresizliğine değinen yazar günümüzde hala -Türkiye' de olduğu gibi -dünyanın sorunsalı olarak karşımıza çıkan kadınlara şiddete, kadın haklarına, kadın-erkek eşitliğine dair de fikir yürütmüştür. Bu noktada yazarın 1932 yılında Konya Halkevi'nde verdiği konferans dikkatimizi çekmiş ve çalışmamızın konusu olmuştur.² Metne geçmeden önce belirtmek gerekir ki yazarın

öykülerinin yarısında kadın baş karakterler ve onların sorunları vardır. Bugün gene sık sık duyup konuştuğumuz kadına şiddet, taciz, tecavüz konusunu döneminde de öykü ve romanlarında dile getirmiştir. Amerikalı feminist yazar Susan Brownmiller'in şiddet tanımındaki gibi ³yazarın eserlerinde de şiddet, erkeklerin kadınları korkutmak için kullandığı bilinçli bir sindirme sürecidir. Gözümüzü her gün yeni bir kadın cinayeti ile açtığımız bu günlerde yazarın eserlerine yeniden bakma gereği duyduk. Bu nedenle de çalışma konumuz olarak yazarın “Kadınlar Üzerine Bir Konferans” konuşması incelenmiştir.

“Kadınlar Üzerine Bir Konferans” (1932)

Sabahattin Ali 17.01.1932 Perşembe günü akşamı, Konya Halkevi'nde verdiği konferansına “Hanımlar ve Beyler,” diye başlar. Konuşmasının başında üzerinde pek az durulmuş, pek az düşünülmüş meselelerden birine temas etme fırsatı bulduğu için bahtiyar olduğunu, zira ona göre kadın meselesinin toplumun derin yarası haline geldiğini söylerken ne kadar ağır bir sorumluluğu üstüne aldığını belirtir. Kadının durumuna dair herkesin bir şeyler yapması gerektiğine değinirken “*bu işe alakadar olmayan da yok gibidir. Mademki herkesin bir anası var!*” der. Hemen büyük ve küçük şehirlerde yaşayan kızların sorunlarının da ayrı olacağı için kadınların sorunlarını değerlendirirken bunu hesaba katmak gerektiğini,⁴ şehirli ya da köylü kadınlar arasında eğitim noktasında fark kalmamasının önemini de ekler. *Anadolu'daki kadın içinde müthiş bir enerji barındırmasına rağmen insanı yeise düşürecek kadar ihmal edilmiştir ve bunda kadınların hiçbir kabahati yoktur,* diye ifade etmekten de geri durmaz.⁵ 2017'de kaybettiğimiz araştırmacı, psikolog Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın da bir makalesinde Türkiye'de kadın üzerinde araştırma yapmanın Batılı devletlere oranla zor olduğunu günümüzde ifade etmesi üzerine de⁶ yazarın kendi döneminde nasıl da zor bir konuda konuştuğunu ve konunun ne kadar fazlaca bilinçli bir seçim olduğunu anlıyoruz.

Konuşmasında kendisinin kız mekteplerindeki üç yıllık öğretmenlik deneyimi sayesinde kadınlara dair gözlemlerini aktarma fırsatı bulduğunu ve buna kendini bir yerde mecbur hissettiğini belirtir. İlk olarak kızların gördüğü derslerle erkeklerin gördüğü dersler arasındaki ayrım yüzünden (*Erkeklere askerlik, kızlara nakış dikiş dersi gibi...*)⁷ kızların yaşlarının gerektirdiği özenin kendilerine gösterilmediğini düşündüklerinin altını çizer. Bu ifade *cinsiyete dayalı iş bölümü* algısının bir sonucu olarak ele alınmalıdır. Zira cinsiyetçi iş bölümünün gelişmesi için kadınların ve erkeklerin farklı alanlarda eğitim almaları gerekmektedir. Ayrıca yazarın, ayrımcı tutumun- spor dallarında dahi kızları erkeklerden ayırarak yapılan yanlışın- kızların hırslarını tahrik ettiğini ve tutumdaki ısrarın faydasız olduğunu belirtmesi de *cinsiyet ayrımının* pekiştirilmesi, bu pekiştirici rolünün çocukların ilk eğitim yıllarında okullara verilmesi noktasında dikkat çekicidir. Devletin hizmet etme kisvesi altında kendi özel çıkarlarına hizmet etme olasılığının daima farkında olmalıyız.⁸ diyen Pierre Bourdieu'nun uyarısını da burada hatırlatmak da yarar vardır.

Konuşma devamında orta okul senelerinin kız çocuklarının yetişme çağı olduğu ve cinsi ihtiyaçları duymaya başladıklarını ifade ederek ilk gençlik duygularına dair şunları söyler:

Kızlarımıza: Bir erkeğe karşı duyulan hissiyat ahlaksızcadır, erkeklere kardeş gibi bakacaksınız, demek manasızdır, çünkü onlar evvela bu sözlere

inanamazlar, inansalar bile hiç alakasız ve bakamayacakları, buna tabiaten de imkân olmadığı için, içlerindeki bu en tabi arzuları örtmek daha en masum yaşlarında riyakâr olmak mecburiyetinde kalırlar. Onlara söylenecek şey daha açık ve samimi olmalıdır. Onlara anlatmalıdır ki iki cins birbirini içindir ve bunların birbirlerine incizap duymaları tabidir, fakat insan bir hayvan olmadığı ve daima hissiyatının esiri bulunmadığı için, insanın ayrıca bir iradesi de mevcut olduğu için bazı harekâtını tanzim etmesi icap eder. ⁹

Yukarıdaki yazarın sözleri, *toplumsal cinsiyet* olgusu etrafında irdelenen *cinsel arzu* (sexual desire), *toplumsal cinsiyet rolleri*, *çifte cinsel ahlak standardı* (the sexual double standard), *toplumsal cinsiyet rolleri kalıpyargıları* (stereotypes) gibi kavramlar üzerinde bizi düşündürmüştür. Görülen o dur ki yazar yukarıdaki sözleriyle, ilk önce, *insandaki cinsel arzu doğal bir dürtü olduğu için kadın arzusu da bu normallikte kabul görmelidir* demektedir. Üstelik bu söyledikleri ile yetinmeyip devam ederek kızların cinsi ihtiyaçları hapsedilecek yerde başka yollara sevk edilmeli, tavsiyesinde bulunur. Kız çocuklarının cinsi hayatının, arzularının bastırılmasının doğuracağı olumsuzluklardan bahseder.¹⁰ Yazar *cinsel arzu* kavramından söz açarak *toplumsal cinsiyet rolleri* üzerine de birçok eleştiri yapmaktadır denebilir. Bilindiği gibi *cinsiyet rolleri*, toplumsal olarak beklenen davranışlar ya da davranış kalıpları ile tanımlanmaktadır. Her toplumun kültürel yapısına göre az çok değişen bu roller adeta toplumların hegemonik düzeninin sürekliliği için gereklidir. Yazarın ifadelerinde de görüldüğü üzere kız ve erkek çocuklarına verilen roller çok belirgin, alışlagelmiş ve dengesizdir. Bu sebeptendir ki erkeklerin ve erkek çocuklarının kadınlar ve kız çocuklarından cinsel anlamda daha büyük avantaj, önceliklere sahip olması anlamına gelen *çifte cinsel ahlak standardı* veya *çifte standardı* yazarın ifadelerinde açıkça yer almaktadır. *Çifte cinsel ahlak standardı* kalıpyargıları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren bir olgudur. Nitekim erkeklerin istedikleri kişiyle cinselliklerini yaşamalarına veya cinsel arzularını açıkça ifade eden davranışlarda bulunmalarına izin verilirken hatta takdir edilip teşvik edilirken kadınlar için durum tam tersidir. Üstelik kadınlar cinsel arzularını ifade ettikleri durumda hafif kadın yaftası ile karşılaşılırlar. Kadınlar cinselliklerini gizleyerek yaşamalıdır.¹¹ Yazar konuşmasındaki, “*doğal arzularını gizlemek*”, “*kadını ikiyüzlü kılar*” ve “*karşılıklı bir çekimin olması oldukça doğaldır*” gibi ifadelerinde, kadının arzusunun erkek kadar değerli tutulması gerektiğinin mesajı verilererek *hegemonik erkeklığın* (hegemonic masculinity) de ürettiği ve beslediği bu olgulara karşı çıkar.

Bu nedenledir ki öğretmenlik yılları boyunca gözlemlediği öğrencilere dair yazar, anne ve babaları da şu sözlerle uyarma gereği duyar:

Anaları, babaları, kızlarının ev kızı olmasını istemekle onu ev kadınlığına hazırlamış filan da değildirlere; ortalık süpürmeyi, vaziyeti iyice ailelerde birazcık ud, keman çalmayı veya iki kelime Fransızca konuşmayı öğrenmelerini kâfi görürler. Yaşları biraz büyüyünce kızların üstlerine başlarına dikkat ederler, tuvalet yaptırırılar, fakat fikri seviyesini yükseltmek, hatta alelumum bir fikri seviye tesis ettirmek için en ufak bir teşebbüste bulunulmaz... Onlar için evlenmek hülyalarında rol oynayan erkeğin fikri kabili-

*yetleri ve ahlakı pek mevzu bahis değildir. Asıl düşündükleri müstakbel kocalarının fiziki, bedeni güzelliği ve bir de içtimai mevkiidir... Yağlı, parlak bir müşteri ararlar.*¹²

Sanıyoruz ki yazar yukarıdaki satırlarıyla, kızlara karşı bilinçli ya da bilinçsiz tutumların kızların kendilerini “satılık bir meta olarak” görmelerine neden olduğu uyarısını annelere ve babalara yapma gereği duymuştur. “Anaları, babaları, kızlarının ev kızı olmasını istemekle onu ev kadınlığına hazırlamış filan da değildirler” cümlesi ise gene yukarıda sözünü ettiğimiz *cinsiyet ayrımcılığına* dair bir tartışma açacak niteliktedir.

Yazar konuşmasını noktalarken kadına ve erkeğe dair günümüzde dahi her satırını dikkatle okumamız gereken şu sözleri söyler:

*...Mademki erkeğin kadından fazla bir şeyi yoktur, mademki kadının zaafalarını erkek, erkeğin zaafalarını kadın ikmal etmekte ve bu iki cins hayat yolunu yürüyebilmek için birbirine muhtaç bulunmaktadır şu halde birinin diğerini yoldan alıkoymaması için aynı kuvvetlere malik bulunmaları icap eder ve her şeyden evvel izalesi icap eden zihniyet şudur: Kadın bir erkeğe varmaz, kadın bir erkeğe verilmez ve bir erkek bir kızı almaz, (almak, vermek) bu tabirler kadını kıymetten düşüren, ona ahkâr (en hakir) mahiyeti veren şeylerdir ve her şeyden evvel bu zihniyeti kadınlarımız kafalarından çıkarmalıdır; bilmelidirler ki iki cins birbirleriyle hayatlarını birleştirirken yuvaya getirdikleri aynı kıymette şeylerdir ve koca mal sahibi değil, ortak, hayat ortağı demektir. Bu hukuk müsavati kadınlarımızın şuurunda yer ettikten sonra onların kuvvetli ve hakiki bir insan olmak için dimağı ve fikri sahada da yükselmek isteyecekleri tabiidir. Memleketimizin kadın ve erkeklerini, biri diğerini sürükleyen ve taşıyan değil, el ele ve aynı tempoda yürüyen iki mahlûk olarak göreceğimiz günün uzak olmamasını dilerim.*¹³

Yazarın “Kadın bir erkeğe varmaz, kadın bir erkeğe verilmez ve bir erkek bir kızı almaz, (almak, vermek) bu tabirler kadını kıymetten düşüren, ona ahkâr (en hakir) mahiyeti veren şeylerdir ve her şeyden evvel bu zihniyeti kadınlarımız kafalarından çıkarmalıdır;...” ifadesi çok yerindedir. Kız vermek, almak deyimleri hala günümüzde düşünmeden sıkça kullanılmaktadır. Bu cümlelerde dikkatimizi çeken bir diğer ayrıntı ise yazarın ilk önce bu yalnız zihniyeti kadınların kendilerinin sorgulamasını istemesidir. Yazarın yukarıdaki sözleri *toplumsal cinsiyet rolleri, çifte cinsel ahlak standardı, toplumsal cinsiyet rolleri kalıpyargıları* gibi kavramlar üzerinde bizi gene düşündürmektedir. Toplumun geleneksel aile yapısı, kadın erkek rol algısı bu cümleler ile çok açık bir şekilde ifade edilmiştir. Belli ki toplumsal cinsiyet ilişkileri sorunsal yazarı haylice rahatsız etmektedir. Nitekim Sabahattin Ali’nin “Kadınlar Üzerine Bir Konferans” (1932) konuşmasındaki ifadelerinin benzerlerine *Kürk Mantolu Madonna* (1943) romanında da Maria’nın diyaloglarında, aşağıdaki örnek alıntıda olduğu gibi, fazlaca şahit oluruz.

Mektepte kız arkadaşlarımın miskinliği, emelleri beni daima tiksindirdi. Hiçbir şeyi, kendimi erkeklere beğendirmek için öğrenmedim. Hiçbir zaman erkeklerin önünde kızarmadım ve onlardan bir iltifat beklemedim. Bu hal beni müthiş bir yalnızlığa mahkûm etti. Kız arkadaşlarım benimle ahbaplık etmeyi ve fikirlerimi kabul etmeyi zevklerine ve rahatlarına aykı-

rı buldular. Hoş tutulan bir oyuncak olmak, onlara insan olmaktan daha kolay ve cazip geliyordu. Erkeklerle de arkadaş olmadım. Aradıkları yumuşak lokmayı bende bulamayınca müsavî kuvvetlere karşı karşıya gelmektense kaçmayı tercih ettiler. ¹⁴

Yazarın *çalışmamızın girişinde* günümüz meselelerinden kadına şiddet, taciz, tecavüz konusunu döneminde de öykü ve romanlarında dile getirdiğini belirtmiştik. “Komik-i Şehir “ (1928), “Kazlar “ (1933), “Sıcak Su “ (1937) **öykülerinde** ve *Kuyucaklı Yusuf* (1937), **İçimizdeki Şeytan** (1940) *Kürk Mantolu Madonna* (1943) romanlarında sürekli dile getirmiştir. Yazar ,konuşmasında da görüldüğü gibi, kadınlık durumunu dert edinmiştir diyebiliriz. *Öyle ki* konferans konuşmasında okul çağındaki gençler için düşüncelerini bu denli açıklıkta dile getiren yazarın konuşmasının başında *kadın meselesinin toplumun derin yarası haline geldiğini* söylerken *ne kadar ağır bir sorumluluğu üstüne aldığı*ni belirtmesi boşuna değildir.

Sonuç

Fransız yazar Marguerite Duras “*Yazar ne kadın ne erkektir. O sadece bir yazardır.*” der.¹⁵ Sabahattin Ali’nin konferansı üzerine yaptığımız çalışma, yazarın görüldüğü üzere kadın-erkek meselesine bu noktadan baktığını ve çözüm aradığını göstermektedir. Lakin Almanya yıllarının onun meselelere bakış açısını olgunlaştırdığı görüşündeyiz. Yazarın sözünü ettikleri arasında yer alan -bugün de dünyaca tartıştığımız - *cinsel çifte standardı* kavramı konusuna yaklaşımı ve Almanya’dan sonra kaleme aldığı *Kürk Mantolu Madonna* (1943) romanında da bu kavramı ayrıntılı incelemesi düşüncemizi doğrular niteliktedir. Yazarın söylediği erkeklerin ve kadınların hiçbir noktada yeterince eşit olmadığıdır. “*Arzuları örtmek daha en masum yaşlarında riyakâr olmak mecburiyetinde kalırlar...*” ve “*...içlerindeki bu en tabii arzuları örtmek...*” gibi konuşmadan aldığımız bu alıntılar, yazarın kadının cinsel arzusunun da erkeğinki kadar normal algılanmasını istediğinin işaretidir. Günümüzde de bu görüşün normal algılandığından söz edemeyiz. Kadının cinsel arzusu sorunsalının hala ve birçok grup ve toplumda kabul edilmediğini, adeta bu sorunun görmezden gelindiğini biliyoruz.

Yazarın ele aldığımız konuşmasında tanık olduğumuz cümleleri çalışmamızın girişinde ifade ettiğimiz *yazarın eserlerini döneminin sosyal ve politik olaylarının dışında düşünmemek gerekir* düşüncemizi pekiştiriyor kanısındayız. Bu nedenledir ki yazar bize dönemine dair birçok fikir vermektedir. Okuldaki derslerin cinsiyete göre ayrıldığını belirterek, geleneksel aile yapısı, sosyal düzen ve benimsenen politika içinde kadın-erkek cinsiyet rollerinin de belirginleştiğini söylemek istemiştir. Yazarın altını çizdiği üzere döneminin benimsenen politikası erkeğin dış dünyada, kadının ise ev içinde toplumsal sorumluluk sahibi olmalarını gerektiren cinsiyet rolleri, erkeğin dış dünyada güçlü kalmasına, kadının ise bağımlı hissetmesine neden olmuştur. Zira bu şekilde yeni kurulan ulus devletinin fazlaca önem atfettiği *aile kurumunun* da devamlılığı sağlamıştır. Zaten yazar bu konuşmasından beş yıl sonra yazacağı *Kuyucaklı Yusuf* (1937) eserinde *aile* kavramı üzerine söylediklerinden dolayı yargılanacaktır.

Sonuç olarak denebilir ki yazar bu konuşmasında olduğu gibi birçok eserinde de kadını öne çıkarıp eril topluma, kadına, erkeğe dair bir şeyler söylemiştir. Simone de

Beauvoir toplumun ilk günlerinden beri erkeğin hegemonyası altında olduğunu yazsa da ¹⁶biz hegemonik erkeklik çemberinin kırılabilir olduğuna inanmak istiyoruz. 2021'e girdiğimiz bu günlerde biz de tüm kalbimizle yazarın “*Memleketimizin kadın ve erkeklerini, biri diğerini sürükleyen ve taşıyan değil, el ele ve aynı tempoda yürüyen iki mahlûk olarak göreceğimiz günün uzak olmamasını dilerim.*” diyerek bitirdiği konuşmasının son sözlerine katılıyor ve yazarın bu dileğinin gerçekleşeceği günü özlemle bekliyoruz.

NOTLAR

- 1 Mazici, Nurşen, “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, in Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, V/18, Ankara, 1996, s. 131-154.
- 2 Sabahattin Ali, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* eserini yayıma hazırlayanlardan Nüket Esen, Filiz Ali'nin 1997 yılında babasından kalan içi evrak dolu bir sandığı kendisine gösterdiğini kitabın önsözüne yazar. Bu sandık yazarın kızı Filiz Ali ve eşi Aliye Hanım tarafından yıllarca saklanmıştı. Bu evrakların çoğu Arap alfabesi ile yazar tarafından kaleme alınmıştır. Yazarın 1932 Perşembe günü akşamı, Konya Halkevi'nde verdiği bir konferans metni de evraklar arasındadır. Ancak başlığı yoktur. Önsöz. Sabahattin Ali, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, Haz. Nüket Esen, Zeynep Uysal, Engin Kılıç, Olcay Akyıldız, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014, ss. 8-11.
- 3 Brownmiller, Susan, *Against our will: Men, women and rape*, New York, Simon and Schuster, 1975., s.5.
- 4 Ali, Sabahattin, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, (Haz. : Esen Nüket, Uysal Zeynep, Kılıç Engin, Akyıldız Olcay), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014, ss. 109-110
- 5 A. g. y., ss. 2014: 117
- 6 Kağıtçıbaşı, Çiğdem, “Türkiye’de Kadın ve Eğitim”, Durudoğan Hülya, Gökşen Fatoş, Oder Bertil Emrah, Yüksek Deniz, in *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Eşitsizlikler Mücadeleler Kazanımlar*, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2014. s. 13.
- 7 Ali, Sabahattin, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, (Haz. : Esen Nüket, Uysal Zeynep, Kılıç Engin, Akyıldız Olcay), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014, ss. 111-112
- 8 Bourdieu, Pierre, *Raisons pratiques : sur la théorie de l’action*, Paris, Seuil, 1994, s.192
- 9 A. g. y., ss. 110-111
- 10 A. g. y., ss. 111-112
- 11 Bilton, Tony, Bonnett, Kevin, Jones, Pip, Lawson Tony, Skinner David, Stanworth, Michelle, Webster, Andrew, *Introductory Sociology: Instructor’s Resource Pack*, London: Macmillan Press, 1998., s.32-33.
- 12 Ali, Sabahattin, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, (Haz. : Esen Nüket, Uysal Zeynep, Kılıç Engin, Akyıldız Olcay), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014, ss. 113-114
- 13 A. g. y., s.118
- 14 Ali, Sabahattin *Kürk Mantolu Madonna*, Yapı Kredi Yayınları, 2014, s.97
- 15 Balaert, Ella, « Rien n’est plus libre qu’une femme », in *La Nouvelle Quinzaine Littéraire*, Paris, 2016, n° 1150. s:11
- 16 De Beauvoir, Simone, *Le deuxième sexe. Tome I : Les Faits et Les Mythe*, Paris, Gallimard, 1976, 124

KAYNAKÇA

1. Ali, Sabahattin, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, (Haz. : Esen Nüket, Uysal Zeynep, Kiliç Engin, Akyıldız Olcay), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014.
2. Ali, Sabahattin, *Kürk Mantolu Madonna*, Yapı Kredi Yayınları, 2014
3. Balaert, Ella, “Rien n'est plus libre qu'une femme ”, in *La Nouvelle Quinzaine Littéraire*, Paris, 2016, n° 1150.
4. Bilton, Tony, Bonnett, Kevin, Jones, Pip, Lawson Tony, Skinner David, Stanworth, Michelle, Webster, Andrew, *Introductory Sociology: Instructor's Resource Pack*, London: Macmillan Press, 1998.
5. Bourdieu, Pierre, *Raisons pratiques : sur la théorie de l'action*, Paris, Seuil, 1994,
6. Brownmiller, Susan, *Against our will: Men, women and rape*, New York, Simon and Schuster, 1975.
7. De Beauvoir, Simone, *Le deuxième sexe. Tome I : Les Faits et Les Mythe*, Paris, Gallimard, 1976.
8. Kağıtçıbaşı, Çiğdem, “Türkiye’de Kadın ve Eğitim”, Durudoğan Hülya, Gökşen Fatoş, Oder Bertil Emrah, Yüksek Deniz, in *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Eşitsizlikler Mücadeleler Kazanımlar*, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2014. s. 13.
9. Mazici, Nurşen, “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, in *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, V/18, Ankara, 1996, s. 131-154.